

"זהות אישית-חוליה בשרשרת הדורות"

כתיבת מדריך למורים לאמנויות (כתה ז')- יחידת לימוד: "ערכים ואמנויות"

"עם שאין לו עבר, אין לו הווה ועתידו לוטה בערפל" (יגאל אלון)

מטרות התכנית:

1. להנחיל לתלמידי כיתות ז' את ערכי מדינת ישראל בתחומים: יהדות, ציונות והומניזם
2. לימוד, הכרות והבניה של שפת האמנויות בהקשר לנושא הנ"ל
3. טיפוח קשרי גומלין בין האמנות הנלמדת לנושא הנ"ל

את ערכים אלו אנו ננחיל לתלמידים בתחומי האמנויות (חינוך מוסיקלי, מחול, תאטרון אמנות חזותית וקולנוע) מתוך לימוד מקצועי של התחום הנלמד.

קווים מנחים לכתיבת היחידה:

- התלמידים יעברו תהליך של למידה מתוך התנסות, כדי להביא אותם להפנמת הערכים
- בין שלביה השונים של התוכנית יהיה קשר פדגוגי ופסיכולוגי התואם את ההתפתחות האופיינית לקבוצת-הגיל הרלבנטית
- בכל שלב בתוכנית תהייה התמודדות ברמה גבוהה מהשלב הקודם לו תוך שמירה על זיקה לשלבים הקודמים

הנחיות לביצוע:

- כתיבת 4 מערכי שיעור (יחידת לימוד)
- את המערך יש לכתוב ע"פ הנקודות הבאות:

1. נושא השיעור
2. רציונל (כללי, בהיקף של מספר שורות)
3. מטרות (לא יותר משלש)
4. מהלך השיעור
5. (הצגת 3 יצירות נבחרות) מתקופות שונות, ז'אנרים שונים, והחיבור ביניהם
6. אמצעים
7. הצעות לפעילות
8. תוצרים מצופים
9. משוב (כיצד ניתן לוודא הצלחה)
10. הערות

דוגמא למערך שיעורים למורים באמנות החזותית

כתיבה: סיגל ברקאי, מפמ"ר אמנות חזותית

"זהות אישית-חוליה בשרשרת הדורות"

סדרה של 4 שיעורים על פי "סיפורי התנ"ך" של הצלם עדי נס

מהסיפור התנכ"י לחיי היומיום בחברה הישראלית

שעור מס 1

עדי נס: דוד ויהונתן

<http://lib.cet.ac.il/pages/imgviewl.asp?item=16953>

1. נושא השיעור : חברות

2. רציונל: התלמיד ידון בערך החברות באמצעות ניתוח היצירה. התלמיד יתקרב לעולמו הפנימי ויבחן את ערכיו האישיים כאדם בחברה לאור יצירת האמנות.

3. מטרות:

1. התלמיד ילמד לנתח ולפרש יצירת אמנות.
2. התלמיד יפנים ערכים רצויים בדרך האמנות.
3. התלמיד יהרהר בפירוש הערך "חברות" עבורו.
4. התלמיד ידון עם חבריו במרכיבים השונים של המושג. הוא ילמד להביע דעה עצמאית ולכבד את דעת זולתו.
5. התלמיד יפתח את עולמו היצירתי, את כושר החשיבה הקוגניטיבי והפרשני שלו ואת יכולת הביטוי האישית - המילולית והסדנאית, באמצעי המבע של היצירה האמנותית.
6. התלמידים יבינו את הרצף ההיסטורי המקשר בין עבר להווה.

4. אמצעים

התלמיד ילמד על פי 5 קווים מנחים:

1. תיאור מילולי של היצירה לפרטיה.
2. פעילות מידענית: הסיפור המקראי, הרקע והמידע הנוגעים ליצירת האמנות.
3. כתיבה - אילו תחושות מעוררת בך היצירה? כיצד מובע ערך החברות ביצירה?
4. פרשנות - דיון קבוצתי.
5. יצירה בסדנה.

5. מהלך השיעור:

- א. התלמיד יקבל דפי בריסטול לבנים ודפי בריסטול שחורים.
- ב. התלמיד יתבקש להביע את האופן בו הוא תופס את המושג "חברות", על פי הדיון שהתנהל בכיתה בעקבות עבודתו של עדי נס, באמצעות מגזרות נייר בשחור ולבן.

- ג. התלמיד ידביק את הצורות השחורות על גבי הדף הלבן או ההפך, כאשר הוא מנסה לתאר באופן חזותי מצבים של מפגש בין חברים כגון: הקשבה, מתח, אלימות, תמיכה, אהבה וכד'.
- ד. העבודות יוצגו ויתלו בכיתה.

6. הצעות לעבודות לדוגמה מתוך תולדות האמנות:

מאטיס: מגזרות נייר

מתוך הסדרה: "Jazz", 1947

קארה וולקר: מגזרות שחור לבן והקרנות

Kara Walker. "Excavated from the Black Heart of a Negress," 2002

מגזרות נייר מסורתיות:

מגזרת נייר יהודית, פולין 1864 צבעי מים ודיו על נייר

7. חומרים: בריסטולים, מספריים, דבק.
8. הצעות לפעילות: התבוננות, גזירה, הדבקה, אוצרות בכיתה.
9. תוצרים מצופים : כרזות בשחור לבן עם מגזרות נייר.

10. המשוב יעשה לאחר תליית העבודות בכיתה. התלמידים יקיימו עליהן דיון ושיח עמיתים. על המורה להדגיש את הערכים הצורניים המבטאים ערכים של חברות, כפי שהם מתבטאים ביצירות התלמידים.

שעור 2:

עדי נס: קין והבל

<http://lib.cet.ac.il/pages/imgviewl.asp?item=16952>

1. נושא השיעור : תחרותיות

2. רציונל

התלמיד ידון בערכים באמצעות ניתוח היצירה. התלמיד יתקרב לעולמו הפנימי ויבחן את ערכיו האישיים כאדם בחברה לאור יצירת האמנות.

3. אמצעים

התלמיד ילמד על פי 5 קווים מנחים:

1. תיאור מילולי של היצירה לפרטיה.
2. פעילות מידענית: הסיפור המקראי, הרקע והמידע הנוגעים ליצירת האמנות.
3. כתיבה - אילו תחושות מעוררת בך היצירה?
4. פרשנות - דיון קבוצתי.
5. יצירה בסדנה.

4. מטרות:

1. התלמיד ילמד לנתח ולפרש יצירת אמנות.
2. התלמיד יפנים ערכים רצויים בדרך האמנות.
3. התלמיד ירהר על פירוש המושג "תחרותיות" עבורו.
4. התלמיד ידון עם חבריו במרכיבים השונים של המושג ועל ערכיו החיוביים והשליליים. הוא ילמד להביע דעה עצמאית ולכבד את דעת זולתו.
5. התלמיד יפתח את עולמו היצירתי, את כושר החשיבה הקוגניטיבי והפרשני שלו ואת יכולת הביטוי האישית, המילולית והסדנאית, באמצעי המבע של היצירה האמנותית.
6. התלמידים יבינו את הרצף ההיסטורי המקשר בין עבר להווה.

5. מהלך השיעור

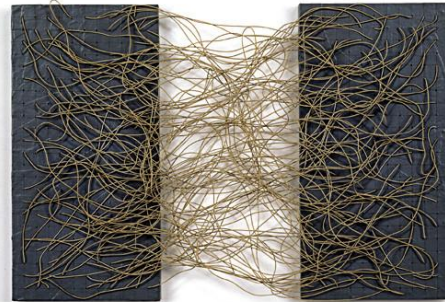
- א. התלמיד יקבל מגוון חומרים בעלי תכונות מנוגדות: למשל: רך-קשה, חלק-מחוספס, כבד-קל וכד'.
- ב. התלמיד יתבקש להביע את האופן בו הוא תופס את המושג "תחרותיות", על פי הדיון שהתנהל בכיתה בעקבות עבודתו של עדי נס, באמצעות שימוש בחומרים ניגודיים בדו-ממד או בתלת-ממד.
- ג. התלמיד יציב את עבודתו בחלל באופן שידגיש את הערכים אותם רצה לבטא.
- ד. העבודות יוצגו בכיתה, התלמיד יציג את רעיונותיו באופן מילולי ולאחר מכן יתקיים בכיתה דיון קבוצתי שיעלה למודעות את המושג "תחרותיות" ומושגים

אחרים שעולים מהיצירה כגון: אלימות, קנאת אחים, שפיכות דמים, השלמה, פיוס ועוד.

6. הצעות לעבודות לדוגמא מתוך תולדות האמנות

ברתולומאו מנפרדי, קין והבל, שמן על בד, 1600
Cain and Abel, Bartolomeo Manfredi

אווה הסה, טכניקה מעורבת "Metronomic Irregularity I", 1966

ריצ'ארד דיקון, "מוכה אלם", פיסול בטכניקה מעורבת, 1988
Richard Deacon, "Struck Dumb" 1988

7. חומרים: שימוש בחומרים מגוונים – קשים, רכים, מחוספסים-חלקים, שטוחים-מעוגלים וכד'. קרטונים מסוגים שונים, אמצעים לחיתוך, גזירה והדבקה, צבעי גואש, דבק פלסטי, ועוד.

8. הצעות לפעילות: שלב א': חיבור משטחים באלכסונים ובזוויות המבטאים ניגודים או מתח צבעוניים וחומריים לכדי יצירה תלת-ממדית או תבליט. הדבקה/חיבור חומרים מנוגדים זה לזה באופן המבטא את ערכי השיעור.

שלב ב': ניסיון להגיע ל"הרמוניה של ניגודים".

9. תוצרים מצופים : פסלים ואובייקטים תלת ממדיים המבטאים מתח וניגודיות.

10. המשוב יעשה לאחר הצבת העבודות בכיתה. התלמידים יקיימו דיון ושיח עמיתים בהקשר ליצירות. על המורה להדגיש את הערכים הצורניים והחומריים המבטאים את נושא השיעור, כפי שהם עולים מיצירות התלמידים. התלמידים יפתחו את הדיון על פי שאלות מנחות, כגון: "מה למדנו מהחומרים ומהיצירות על עימותים בין ניגודים?", "האם ניתן ליצור השלמה ופיוס גם בין ניגודים?" "האם במקום קנאה ואלימות ניתן להשתמש ברגש אחר שיתרום לפיתוח חיובי של שני הצדדים?".

שעור מס 3:

עדי נס: רוח ונעמי מלקטות

<http://mikranet.cet.ac.il/pages/imgviewl.asp?item=16960>

1. נושא השיעור : נאמנות

2. רציונל: התלמיד ידון בערך הנאמנות באמצעות ניתוח היצירה. התלמיד יתקרב לעולמו הפנימי ויבחן את ערכיו האישיים כאדם בחברה לאור יצירת האמנות.

3. **אמצעים**

התלמיד ילמד על פי 5 קווים מנחים:

1. תיאור מילולי של היצירה לפרטיה.
2. פעילות מידענית: הסיפור המקראי, הרקע והמידע הנוגעים ליצירת האמנות.
3. כתיבה - אילו תחושות מעוררת בך היצירה? כיצד מובע ערך הנאמנות ביצירה?
4. פרשנות - דיון קבוצתי.
5. יצירה בסדנה.

4. **מטרות**

1. התלמיד ילמד לנתח ולפרש יצירת אמנות.
2. התלמיד יפנים ערכים רצויים בדרך האמנות.
3. התלמיד ירהר על פירוש הערך "נאמנות" עבורו.
4. התלמיד ידון עם חבריו במרכיבים השונים של המושג. הוא ילמד להביע דעה עצמאית ולכבד את דעת זולתו.
5. התלמיד יפתח את עולמו היצירתי, את כושר החשיבה הקוגניטיבי והפרשני שלו ואת יכולת הביטוי האישית, המילולית והסדנאית, באמצעי המבע של היצירה האמנותית.
6. התלמידים יבינו את הרצף ההיסטורי המקשר בין עבר להווה.

5. **מהלך השיעור:**

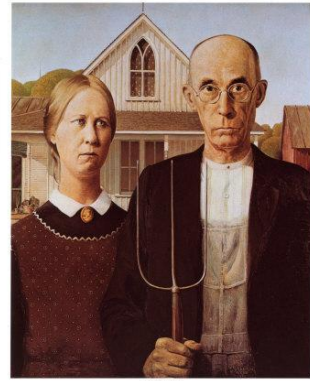
- א. התלמיד יתבקש לחפש באינטרנט מגוון ייצוגים חזותיים של הערך "נאמנות".
- ב. התלמיד יתבקש לבחור דימוי אחד מהאינטרנט, ולצייר בהשראתו ציור אישי המבטא את המושג "נאמנות" עבורו. ניתן גם ליצור סרטונים, אנימציות ו"סטופ מושן" מתוך חומרים שנאספו מהאינטרנט תוך שימוש בטכנולוגיות דיגיטליות.

ג. לאחר שהתלמידים יסיימו את עבודתם יתקיים דיון כיתתי ביצירות ויודגשו תחושות, רגשות, דעות ומחשבות העולים בעקבות היצירות בהקשר לערך הנאמנות.

6. הצעות לעבודות לדוגמא מתוך תולדות האמנות:

ברייטון ריברי, "סימפטיה", שמן על בד, 1877

גרנט ווד, "אמריקן גותיק", שמן על עץ, 1930

מארי קאסאט, "אמבט לילד", שמן על בד, 1893

7. **חומרים:** תמונות וסרטונים מהאינטרנט. מחשב, תוכנות "צייר" (Paint), "פאוור פוינט" (Power-Point) ו"מובי מייקר" (Movie Maker), מסכי הקרנה.

8. הצעות לפעילות

התלמיד יתבקש לבחור דימוי או סרטון מהאינטרנט המציג את ערך הנאמנות וליצור בעקבותיו עבודה אישית בעיבוד תמונה ממוחשב: צילום מעובד, סרטונים, אנימציות ו"סטופ מושן", תוך שימוש בטכנולוגיות דיגיטליות.

9. תוצרים מצופים: צילום מעובד או סרטון אנימציה.

10. משוב: החומרים יוקרנו במסכים במרחב בית הספר ובכיתה. יערך דיון ולמידת עמיתים בהקשר ליצירות.

שעור מס 4

עדי נס: הגר

<http://mikranet.cet.ac.il/pages/imgviewl.asp?item=16955>

1. נושא השיעור : שוויון בין המינים

2. רציונל:

התלמיד ידון בערך השוויון באמצעות ניתוח היצירה. התלמיד יתקרב לעולמו הפנימי ויבחן את ערכיו האישיים כאדם בחברה לאור יצירת האמנות.

3. אמצעים

התלמיד ילמד על פי 5 קווים מנחים:

- א. תיאור מילולי של היצירה לפרטיה.
- ב. פעילות מידענית: הסיפור המקראי, הרקע והמידע הנגעים ליצירת האמנות.
- ג. כתיבה - התלמיד יתאר בכתיבה את סיפור הגר ויקשר בין יצירתו של עדי נס לסיפור המקראי. התלמיד יתאר את רגשותיו ואת תחושותיו בהקשרים אלו.
- ד. פרשנות - דיון קבוצתי.
- ה. יצירה בסדנה.

4. מטרות

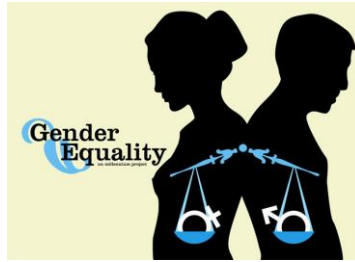
1. התלמיד ילמד לנתח ולפרש יצירת אמנות.
2. התלמיד יתחבר לעולמו, לרגשותיו ולתחושותיו באמצעות ניתוח יצירת האמנות.
3. התלמיד יפנים ערכים רצויים בדרך האמנות.
4. התלמיד/ה ירהר על פירוש הערך "שוויון בין המינים" עבורו/ה.
5. התלמידים ידונו עם חבריהם במרכיבים השונים של המושג. הם ילמדו להביע דעה עצמאית ולכבד את דעת זולתם.
6. התלמידים יפתחו את עולמם היצירתי, את כושר החשיבה הקוגניטיבי והפרשני שלהם ואת יכולת הביטוי האישית, המילולית והסדנאית, באמצעי המבע של היצירה האמנותית.
7. התלמידים יבינו את הרצף ההיסטורי המקשר בין עבר להווה.

5. מהלך השיעור:

- א. התלמידים ייחשפו לכרזות שנועדו לעודד את השוויון בין המינים.
- ב. התלמידים יצרו כרזה המשלבת טקסט ודימוי שמטרתה הסברה ועידוד השוויון בין המינים.
- ג. הכרזות יתלו במסדרון בית הספר בלויית טקסט המסביר את משמעותן.

6. כרזות לדוגמה:

7. אמצעים

עיתונים, ז'ורנלים, כרזות מהאינטרנט, בריסטולים, מרקרים, צבעי פנדה, צבעי עפרון, צבעי מים, מכחולים, מספריים, דבק, שבלונות טקסט, מדבקות.

8. הצעות לפעילות

התלמידים ישרטטו סקיצה המשלבת טקסט ודימוי ככרזת הסברה לנושא השוויון בין המינים. התלמידים יבצעו את הכרזה על פי דרכם תוך שימוש במגוון חומרים ואמצעים.

9. תוצרים מצופים: כרזות גרפיות מאוירות ומעוצבות.

10. משוב: יעשה לאחר תליית הכרזות במסדרון. התלמידים יקיימו דיון ושיח עמיתים. על המורה להדגיש את הערכים המבטאים את נושא השיעור, כפי שהם עולים מיצירות התלמידים. התלמידים יפתחו את הדיון על פי שאלות מנחות. ניתן לקיים הפעלה או יום עיון בנושא ולהרחיב את הדיון בתערוכה לכלל אוכלוסיית בית הספר.